

ורכב תאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

באמצעות התפלה נעשה האדם כ'בריה חדשה'

'ויפתח ה' את פי האתון' (כב כח)

"נתן בה כת לדרך כענין 'ה' שפתי תפתח' (תהלים נא י) ... כי מה' מענה לשון גם לבלתי מוכן" (ספורנו).

באר המשגיח רבי ירחם ליבוביץ:

ההשואה בין תפלתו של דוד שיפתח ה' את פיו ויתן בו דעת להגיד תהלותיו לבין הגס העצום של פתיחת פי האתון שהיא בריאה מיוחדת שנבראה בשטח ימי בראשית, מולמדת אותנו שפתיחת הפה לשבח ולהלל את הבורא פראוי משנה את האדם ל'בריה חדשה' ממש. כאותו שנוי שנועשה באתונו של בלעם בשעה שפתח ה' את פיה ובכך התעללה מדרגת ח' למדבר'.

דעת חקמה ומוסר' ח"ג עמ' קמז

'ונהיה אנחנו' ומתוך כך 'וצאצאינו'

'תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו' (כג י)

"שתהיה אחריתי וצאצאי מעי כמו ישראל, כי אמנם בניו של אדם ויוצאי חלציו נקראים אחריתו" (ספורנו).

אמר רבי שמשון דוד פינקוס:

בלעם בקש בקשה מפרכת - שהוא עצמו יחיה כגוי שפל ואלו צאצאיו יחיו כבעלי מעלה וכזרע ישראל. מציאות זו מנגדת לטבע הבריאה, שכן טבעם של ילדים ללכת בדרך אבותיהם. הדרך היחידה לזכות לבנים טובים היא דגמה אישית; כאשר הילדים רואים את הוריהם הולכים בדרך התורה והמצוות, אזי ממילא מבקשים אף הם לצעוד בדרךם.

זוהי הסבה שאנו כורכים מדי בקר בברכת התורה את הבקשה על עצמנו ועל צאצאינו כחטיבה אחת - 'ונהיה אנחנו וצאצאינו... יודעי שמך ולומדי תורתך'. ללמדנו כי כדי לזכות לבנים טובים כשאיתנו עלינו להשתדל להיות בעצמנו 'יודעי שמך ולומדי תורתך'.

'תפארת שמשון'

נשיאות פנים בשכר נשיאות פנים

'לא הביט און בעינק ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרנית מלך בו' (כג כא)

דרש החתם סופר:

במסכת ברכות (כג ב) הביאו חכמים: 'אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבנו של

קריעת גזר דין בזכות עניתי אמן

'נאם שמע אמרי א-ל אשר מחזה ש-די יחזה' (כד ד)

דרש האדמו"ר רבי יעקב משה מקאמרנא כי הכתוב שלפנינו רומז להבטחה שהבטיחו חכמים (תיקו"מ א): 'כל העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה', וכדלהלן: "נאם" - אותיות 'אמן'; העונה 'אמן' בכל עת שהוא 'שמע אמרי א-ל' - שפאמרים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא בברכה, יזכה שיקים בו: "מחזה ש-די יחזה", כלומר שיקרע גזר דינו. כפי שאמרו חכמים (תנחומא מקץ י) ששם 'ש-די' רומז לקריעת גזר דין, וכמאמרו: 'מי שאמר לשמים וגרץ די [בברית העולם], לאמר ליסורי די'.

'שלשלת קאמרנא' עמ' שעד

עולם, כתוב בתורתך (דברים יז): 'אשר לא ישא פנים', והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב (במדבר ו כו): 'ישא ה' פניו אליך?' אמר להם: 'וכי לא ישא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה (שם ח ט): 'ואכלת ושבעת וברכת' והם מדקדקים על עצמם [לברך גם כשהם אוכלים רק] עד פאת ועד פביצה?!" ויש לבאר את עמק פונת הדברים, כי שבחם של ישראל הוא בכך שאף בזמן שהקדוש ברוך הוא נוהג עמם במדת הדין ומשפיע להם את מזונותיהם בקשי ובמדה מועטה, עד שאין להם כדי אכילה לשבע, בכל זאת הם מקבלים עליהם דין שמים באהבה ומברכים אותו.

למעלה זו רמז הפסוק שלפנינו: 'לא הביט און בעינק ולא ראה עמל בישראל' - הקדוש ברוך הוא נושא פנים לישראל בכך שהוא מביט בזכותיהם ואינו מתחסל לעונותיהם (כפי שפרש רש"י ע"פ תנחומא יד), משום שגם כאשר ה' אלקיו עמו" - הוא נוהג עמם במדת הדין [הנרמזת בשם 'אלקים'], עדן ותרועת מלך בו" - נותרים הם בקרבתם ורעותם אליו יתברך ואינם מתרעמים עליו כלל.

'תורת משה'

פדי לקום כיהודי יש ללכת לישן כיהודי

'הו עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף' (כג כד)

דרש האדמו"ר בעל 'ייטב לב':

סגלה ידועה היא למי שחפץ להשפיע קום בשעה מסוימת, שבשעה שהולך לישון יקרא קריאת שמע בכונה, ואחרי כן ישא תפלה ויפרט את השעה שהוא מבקש לקום; "ומפקיד רוחו, והקדוש ברוך הוא מחזיר לו פקדונו בשעה שרוצה לקבלו".

סגלה זו נרמזה בפסוק שלפנינו. כיצד זוכים ישראל שיתקם בהם: "הו עם כלביא יקום וכארי יתנשא", בזכות שמקיימים בעצמם: "לא ישכב עד יאכל טרף", וכפי שפרש רש"י: "כיצד? קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום".

יש הקמים פארי, ויש הקמים פלביא

'הו עם כלביא יקום וכארי יתנשא' (כג כד)

כשהו עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המצוות, ללבש טלית לקרא את שמע ולהגיה תפלין" (רש"י).

יש להבין: מפני מה הצרף הכתוב להמשיל את הקמים בבקר גם לארי וגם ללביא [גור אריות קטן (רמב"א)], הלא אם פארי יתנשא, על אחת כמה וכמה ש: 'כלביא יקום'?

פרש רבי שאול בראך רבה של קאשוי:

רמז הכתוב לשתי דרגות שיש במשפטי הבקור: יש המתנשאים פארי בכך שהם משפיעים בשעה מקדמת דיה, ובכך הם יכולים לקרא קריאת שמע בזמנה בתוך סדר התפלה, ובעודם עטורים בתפלין - כאזהרת חכמים (ברכות יד ב): 'כל הקורא קריאת שמע בלא תפלין - כאלו מעיד עדות שקר בעצמו'. אולם פנגדש יש המתקשים להתנשא פארי, אלא מאחרים לקום פלביא סמוך לסוף זמן קריאת שמע. כיון שכך הם נאלצים לקרא קריאת שמע לפני התפלה, בלא תפלין ושלא על סדר התפלה, ורק לאחר מכן עומדים להתפלל.

אף רש"י רמז לכך בפרושו, כשהקדים 'לקרא את שמע', ורק לאחר מכן: 'ולהגיה תפלין', אף שלכתחלה יש להגיה תפלין קודם קריאת שמע כדי שלא יהיה הקורא כמעיד עדות שקר. זאת משום שבקש לרמז אף לאלו שדרגתם פחותה פלביא, אשר אף הם זוכים לקרא קריאת שמע בזמנה מדי בקר.

כהיום תמצאון'

איך תבוא הגאולה?

"חסיד אחד התענה על אריכות הגלות, ונתגלה לו בחלום: איך תבוא הגאולה והעולם אינם משגיחים לענות אמן על הברכות שמבקשים בהן על הגאולה."

דרך משה' [לרבי משה כהנא אב"ד גיביטש, אמשטרדם תנ"א] ליום י"א

בני אמונים. עונים אמן לכל ברכה.

ג'דל' (יא): העקר העשירי - ההשגחה

השגחה פרטית על כל מעשי בני אדם העקר העשירי מחייבנו להאמין שהבורא יתברך שמו יודע את כל מעשי בני האדם ואת כל מחשבותיהם. להוציא מדעת הכופרים הקדמונים שסברו שלאחר הבריאה עזב הבורא את עולמו להנהיג השבע או מסר השגחתו לשלוחיו. בעקב זה אנו מצהירים כי הקדוש ברוך הוא כבדו ובצעמו יודע ומשגיח על כל מעשי בני האדם ומחשבותיהם, כפאמר (תהי' לה' י'): "דל העצה ורב העלייה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם..." (פיה' למ' מ'מ"ב סנהדרין הקדמה לפ').

שאלת הידיעה והבחירה

על עקר זה תלוייה שאלתו המפורסמת של הרמב"ם (תשובה ה), הלא היא שאלת הידיעה והבחירה: אם הקדוש ברוך הוא יודע את כל מעשי בני אדם מראש, כיצד ניתן לומר שהם עושים זאת מבחירה ואף לתובעם אם בחרו ברע, כהצטרנו בעקר הגא שהבורא משלם שכר ועונש?

אחת מהתשובות שנתנו לשאלה זו הוא הסברו של רבי משה אלמושנינו (פרמי משה' אבות ג' ט' בבאור דברי הרמב"ם (ס')).

כל משגיח הזמן הם משגיחים אנושיים; שכל האדם נברא באופן שהוא אינו מסוגל לתפשט שום מארע אלא בבחי' התרחשותו מגבלת נקודת זמן מסוימת, בעבר, בהווה או בעתיד. נמצא שהמשגיחים: "עבר" הווה ו"עתיד" הם משגיחים אנושיים, ואולם לפני הבורא יתברך כל הזמנים בחינה אחת להם.

ענין זה נעלה מיכלת תפישתנו, באשר שכלנו אינו מסוגל לתפשט משג שאינו מגבל בזמן או במקום, ואולם הרי על פה נאמר (ישעיה נה ח-ט): "כי לא מחשבותי מושגות בך, ולא דרכיך ידועות לך, כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי דרכיך ומחשבות לבו של כל אדם (אחות חיים' לראו' ט"ו יא)."

המבין אל כל מעשיהם - שגלוי וספסתר

בפיט 'גדל' חלק המפורש את ענין ההשגחה לשני חלקים: "צופה" - הקדוש ברוך הוא יודע מעשי בני האדם, ו"יודע סתרינו" - ואף יודע את כל המחשבות שבלב (עיון תפלה' בספור אצור התפלות).

את הפסוק (משלי טו יא): "שאלו ואבדו ג'דל' אף כי לבות בני אדם", פרש הגר"א כן: בל יטעה האדם לסבר כי הקדוש ברוך הוא טהור ואינו מבטי במקום טמא, ועל פי לא יבטי בו בהסתרתו כדי לחטא ולטמא את נפשו. שכן אף "שאלו ואבדו" שהם תכלית הטמאה, הם "ג'דל'" - על אחת כמה וכמה "לבות בני אדם", על פה אנו מצהירים כי הקדוש ברוך הוא: "צופה יודע סתרינו" - שאף בחסאים המגנים שאנו חוטאים בסתר הוא צופה יודע (סדר יצא חיים).

מלבד הכרתנו בידיעת ה' ובהשגחתו על כל המעשים - אף אלו שפסתר, אנו מוסיפים ומצהירים כי הקדוש ברוך הוא "מבטי לסוף דבר בקדמתו" - ומהקדים מראשית הבריאה ועד סופה גלויים לפני מראש ומקדם. זאת משום שכל הבריאה כולה משתלשלת מראשיתה ועד אחריהה נודת של סבה ומסובב, והבורא יתברך הוא עלת כל העלות וסבת כל הסבות, והוא: "מבטי הקדוש ברוך הוא צופה במעשינו יודע סתרינו" - מחשבות לבנו מבטי לסוף דבר בקדמתו - מראשית הבריאה.

תפלה, נסיון וישועה

אף על פי ששמו של ר' אליקים לא הזכר במפרש במכתב, נתן היה להבין בקלות מהכנו כי האשמים המרכזיים בכל המצב העגום שאלינו נקלעו זי' הבנין הם לא אחרים מר' אליקים ומשפחתו.

אף למותר לצין כי תכנו של המכתב היה תלוש מהמציאות לחלוטין. ר' אליקים הוא אברך עדין נפש ונעים הליכות, ורחוק ממריבה כרחוק מזרח ממערב. יתכן שיצר הקנאה עמד בעוכריו של אותו שכן בשעה שכתב את דבריו, אולם מפל מקום הדברים הקשים שנכתבו במכתב ועמדו בשעות האחרונות לעיניהם של כל השכנים בבנין, פלחו את לבו כמקורות חרב, והוא התקשה להשלים עמו.

פגוע וכואב מהר רבי אליקים תלש את המכתב מדפן המעלית, ואחר כנס לביתו כשהוא סוער ודואב. הפגיעה הפואבת שלוב העיפות האפינית לסופו של יום הצליחה להשיג מלבו של ר' אליקים את הקבלה שקבל זה עתה. מתוך הכאב שבו היה שרדי הוא התישב לצד השלחן בסלון, נטל לזי' גליון ניר וטוש שחר, והחל לכתב מכתב תגובה.

ר' אליקים נחן בלשון משהות, ומכתב התגובה המפרט שיצא מתחת זי' האמונות כשהוא כתוב לשם ויתפארת עשוי היה להשיב לאותו שכן מנה אחת אפים ובד בבד להבהיר לכל השכנים אחת ולתמיד מיהו האשם האמתי במצב שנוצר.

כתבת המכתב השקייטה בקמע את רוחו הסוערת, והוא הלך לישן בלב רגוע. מחר הוא יחלה את המכתב ובכך ישיקט מעליו כל טענה וימנה.

למחרת בבקר התעורר כהרגלו בשעה מקדמת, וכאשר בדרכו לצאת לתפלה הבחין במכתב שהיה נח על השלחן בסלון קפא על מקומו בבהלה. לפתע ניזר שבקבלה שקבל רק אמש בעמדו בתפלה והוא הפה על מצחו בבהלה; אף יתכן שלא הבתינו?!" הרהר לעצמו, הלא משמים קבלו את תפילתי והעמידו בפני נסיון שכתבי לעמד בו, והנה אני עומד להפסיד הכל..."

תוך כדי הרהור נטל את המכתב מהשלחן, אותו המכתב שעל נסוחו עמל אמש, קרע אותו לפסות קטנות והשליכו לפח האשפה.

ר' אליקים צעד בדרכו לבית הכנסת בפסיעות מתרוזות. לבו התמלא בהודאה לקדוש ברוך הוא על פה שהזכיר לו את הקבלה שקבל אתמול בטרם הספיק לעשות מעשה בלתי הפיך.

את תפלת שחרית הוא התפלל בהתרוממות רוח מיחדת, כזו השמורה למי שזכה לעמד בנסיון. גם הפעם הוא הרבה תפלה לפני ה' שקבל את מנחת נפשו וקרפן עלבונו באהבה וימרה ויחוש להושיעו, ומשפס תפלתו פשטה בלבו מן שלוח בלתי מרת. הוא חש כי הפעם ישועתו קרובה באמת.

במים הבאים היה עליו להמשיך ולהתמודד עם הנסיון. חסר התגובה מצדו התפרש בעיני פמה מהשכנים שהספקה לדברים שנכתבו במכתב. הנסיון היה קשה, אולם היה לו ברור כי הקדוש ברוך הוא לא יעמיד בפניו נסיון שאין בכחו לעמד בו, והוא דבק בקבלה שקבל על עצמו ובחר שלא להגיב כלל.

כצפוי הסערה שהתחוללה בבנין מגוריהם שככה אט אט, אולם בד בבד חללה שמש השועה לזרם בביתם של ר' אליקים ורעייתו. פחות משנה לאחר מכן הם זכו לחבק בן זכר בריא ושלם, בשעה טובה ומצלחת.